

Stefan Geldon

Lalka supetkowa

„Supelek stanowi doskonałą podstawę do samorodnej twórczości dziecięcej zarówno w dziedzinie plastyki (w trakcie wiązania) jak i w słowie i geście scenicznym w trakcie poruszania. Prymityw tych form zbliża się w wielu wypadkach do syntezy artystycznej, tak koniecznej w teatrze lalek. Skłonności inscenizacyjne dzieci, ich nieoczekiwane, jakże często kapitalne pomysły znaleźć tu mogą swoją plastyczną realizację i wpłynąć pobudzająco na dalszy rozwój inwencji artystycznej.”

(-) Wacław Pawlak

Lalka supełkowa

Lalka supełkowa należy do najprostszych improwizowanych lalek konstruowanych na poczekaniu. Często służy do zabawy w domowy teatr lalek, albo do zabawy teatralnej w przedszkolu.

Lalkę supełkową opisano w wielu publikacjach. Fragmentaryczny zarys wykonania takiej lalki przedstawiłem w zeszycie 15 opisującym lalki improwizowane.

Lalkę supełkową omówię w oparciu o książkę Marii Kownackiej "Teatrzyk supełków", a także posłużę się referatem Zofii Rusieckiej i Wacława Pawlaka i uwzględnię niżej wymienione punkty:

Budowa lalki supełkowej

Animacja lalki supełkowej

Scena dla lalki supełkowej

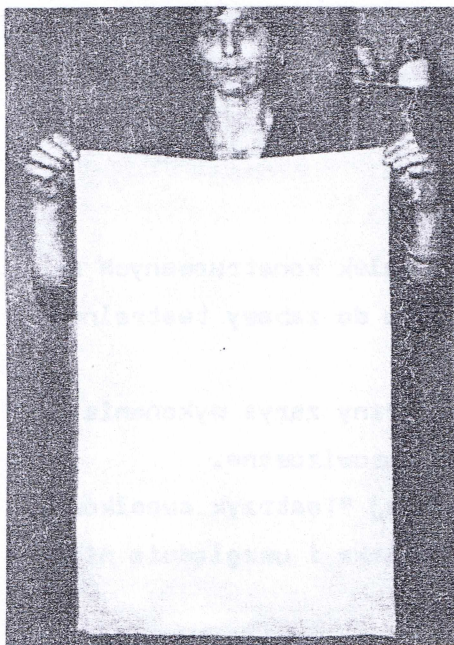
Dekoracje i rekwizyty w teatrze supełkowym

Repertuar dla teatru supełkowego

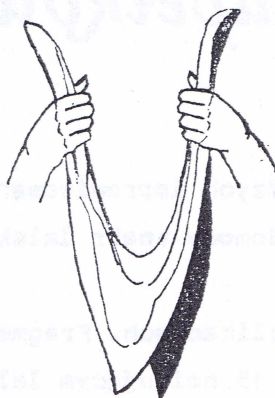
Budowa lalki supełkowej

Lalka supełkowa ma sporo zalet, jest prosta w budowie i nie musimy wykonywać tych wszystkich prac technicznych, które często sprawiają dużo kłopotu początkującym instruktorom. Lalki supełkowe możemy zrobić z różnych materiałów: płótna lnianego, bawełny, jedwabiu, cienkiej wełny, słowem ze wszystkiego, co się da plastycznie uformować w przydatny supeł. Wszystkie lalki o których w tym zeszycie będzie mowa w swej budowie posiadają supeł (węzeł).

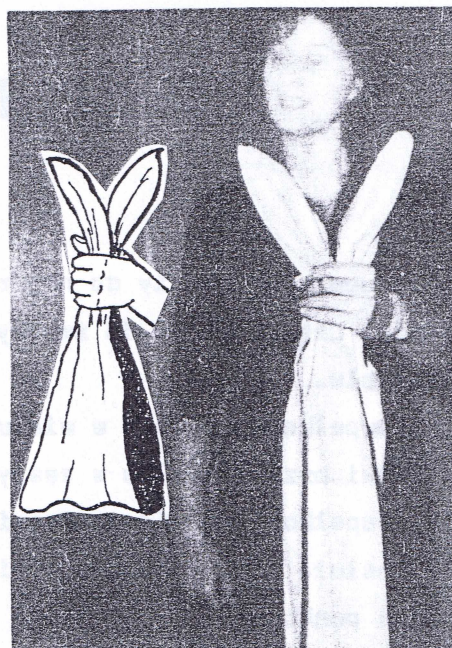
Zofia Rusiecka proponuje, by "materiał do wiązania (budowy) lalki miał kształt trójkąta, prostokąta (rys.1) lub koła. Najwygodniej jest operować prostokątem. Kawałek materiału najlepiej o wymiarach 50 x 70 do 90 cm. Jeden taki prostokąt służy do wykonania jednej lalki. Przygotowany materiał składamy po przekątnej (Rys.2), następnie składamy rogami (Rys.3) i zawiązujemy supeł (Rys.4). Supeł zaciśkamy i przez odpowiednie ugniatanie i wyciąganie tkaniny, wygładzanie zmarszczek lub ich podkreślenie osiągamy poszukiwany kształt główki. Rogi tkaniny sterczące nad supełem,

Rys.1.

Rys.2.

Rys.3.

staną się materiałem, z którego zrobimy konieczne i charakterystyczne elementy. Pozostawione bez zmian doskonale imitują zajęczka lub królika (Rys.5), zmniejszone lub opuszczone na dół będą charakterystyczne dla psa.

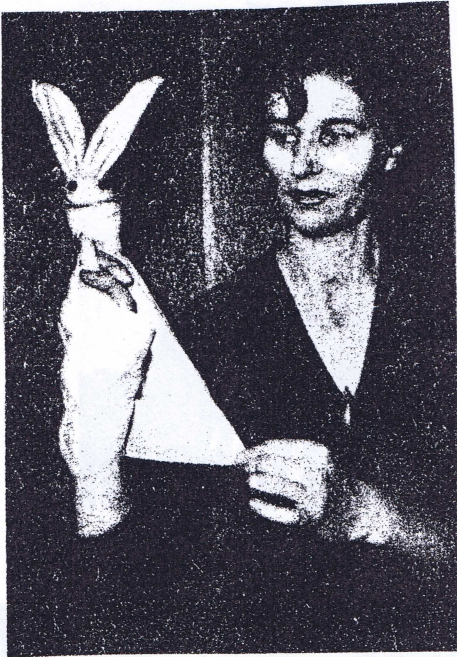
Nawinięte na drucik i odpowiednio skręcone staną się rogami kozy lub barana (Rys.6).

Z rogów tkaniny można też zrobić chustkę zawiązaną pod brodą, zawój albo czapkę (Rys.7).

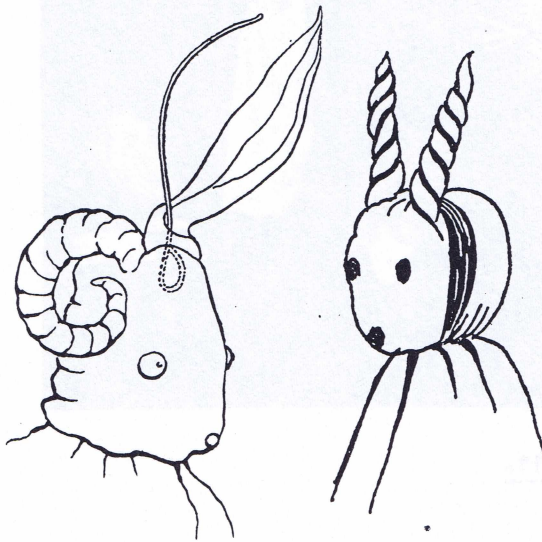
Gdy nie chcemy z nich korzystać i czapkę lub włosy sporządzamy z innego materiału, obciągamy nimi supełek, aby główka nie rzwinęła się podczas poruszania. Oczy wykonujemy z guziczków, paciorków, lub wyciętych krążków innego materiału odpowiedniego koloru i przyszywamy, pamiętając o tym, że odpowiednie rozmieszczenie oczu i ich wielkość wpływa na charakter lalki. Następnie lalkę ubieramy, bo lalki supełkowe można ubierać tak samo jak wszystkie inne lalki.

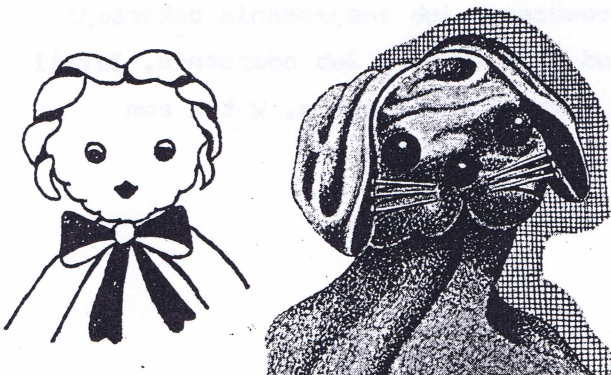
Rys.4.

Rys.5.

Rys.6.

Rys.7.

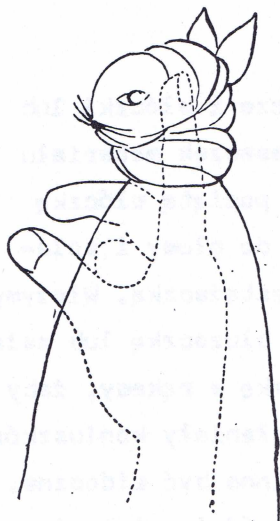
Dziewczynce zrobimy warkocze z włóczki lub z cienkiego sznurka. Na paseczek materiału w kolorze lalki naszywamy pociętą włóczkę albo sznurek, przyszywamy do głowy i splatamy warkocz, zawiązując wstążeczką. Włożymy jej kolorową spódniczkę i bluzeczkę lub całą sukienkę. Należy wszyć gumkę w rękawy, żeby nie obsuwały się i nie zasłaniały koniuszków naszych palców, które powinny być widoczne. Babci można uszyć ciemną spódnicę i zawiązać chustkę pod brodą. Chłopcu można zrobić czuprynę ze sznurka, włożymy koszulkę, do której przyczepimy wycięte płasko spodnie.

Z supełka zawiązanego tak jak do zająca łatwo zrobimy ślimaka. Należy tylko skrócić "uszy" i owinąć je cienkim drucikiem. Ślimaka możemy przeobrazić w kozę. Dodajemy oczy i brodę z drobno pociętego kartonika. Gdy odrzucimy kozią brodę, a rogi skrócimy i przypniemy do głowy, wyjdzie z tego baran. Z barana możemy zrobić ptaka. Wystarczy rozkręcić różki i zawiązać je pod supełek. Przypinamy dziób z papieru (sklejony stożek) patrz Rys.9, i 15. Lalki wykonane tym sposobem posiadają dużo swobodnego wyrazu i zyskują sympatię małych widzów".

Lalki supełkowe w zasadzie funkcjonują jako pacynki (rys.10), ale mogą też grać jako kukiełki. Wystarczy w supełku umieścić i umocnić kijek animacyjny.

Animacja lalki supełkowej

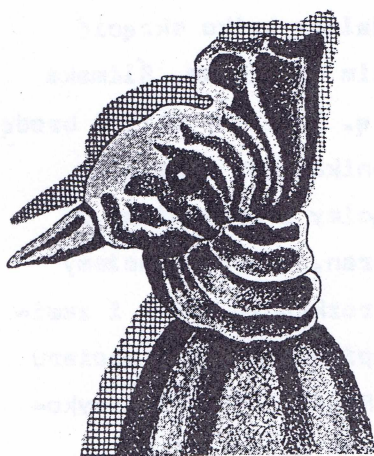
Poruszanie lalką supełkową nie nastręcza większych trudności. Lalkę osadzamy na wskazującym palcu (jak to pokazano na Rys.8) i poruszamy nią jak pacynką. Dwa palce: kciuk i środkowy wysuwają się z fałd materiału i w zależności od rodzaju lalki są łapkami lub rękami lalki.

Rys.8.

Rys.10.

Rys.9.

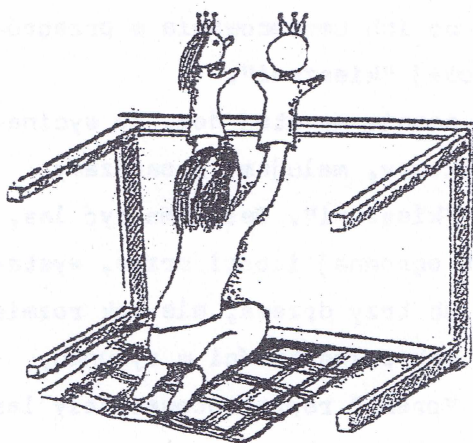
Rys.11.

Pozostałymi przytrzymujemy rozchylające się "poły" materiału. Wysunięte palce można osłonić, naciągając na nie wąskie woreczki o kształcie palców rękawiczek.

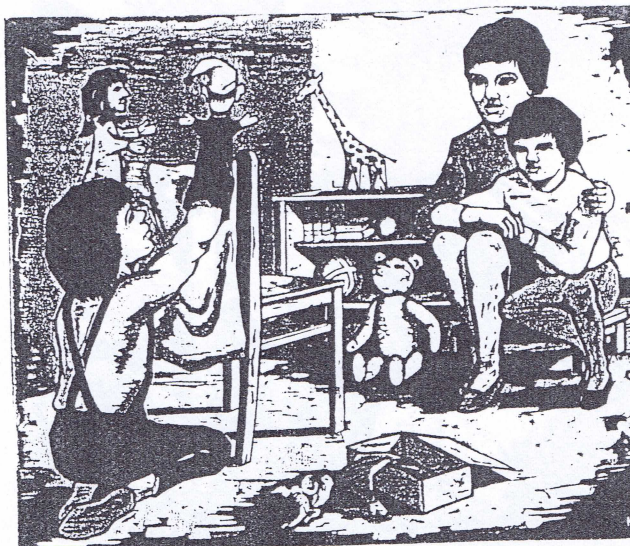
Tak przygotowane lalki supełkowe wprowadzamy na scenę zgodnie ze scenariuszem przedstawienia. Jeżeli zajdzie konieczność wprowadzenia lub zdejmowania dekoracji w czasie przedstawienia, wówczas wstawiamy je od dołu do góry lub odwrotnie. Jeżeli scena posiada kulisy, wtedy dekoracje mogą być wprowadzane z boków. W ten sam sposób możemy również wprowadzać i wyprowadzać lalki.

Scena dla lalki supełkowej

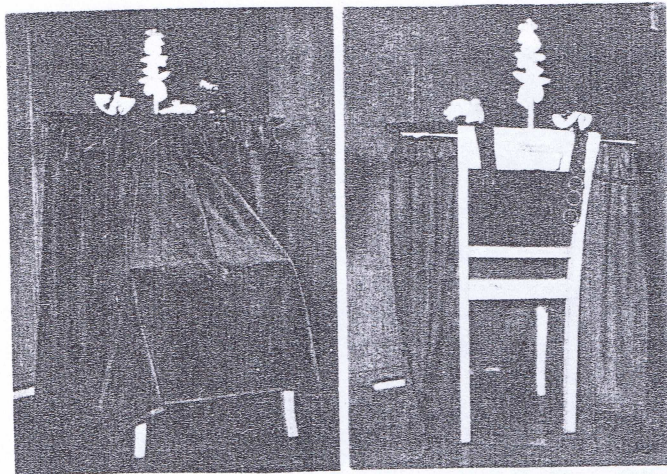
W książce Marii Kownackiej "Teatrzyk supełków" Zofia Rusiecka pisze, że "scenką dla supełków może być każdy mebel (patrz Rys.12 i Rys.13), który pozwala się ukryć za oparciem (fotel, krzesło, wersalka). W szkole, przedszkolu w szpitalu najpraktyczniejsze będą krzesła: jedno, dwa lub trzy zestawione razem, zależnie od ilości osób biorących udział w przedstawieniu.

Rys.12.

Rys.13.

Rys.14.

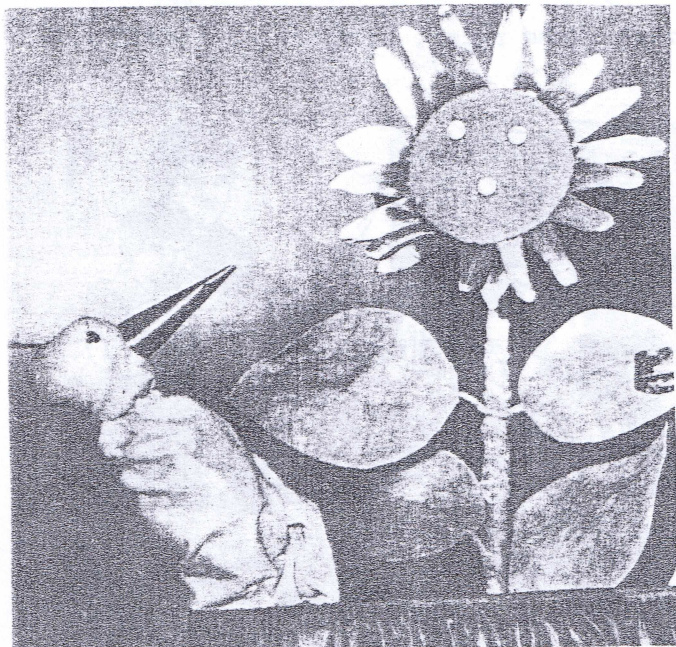
Z mebli właśnie krzesła najłatwiej można przygotować tak, by podtrzymywały dekoracje i rekwizyty. Potrzebne dotego są: jeden metr gumy o szerokości 12cm, materiał o wymiarach 2 metry na 1,1 metra, kijek 80 cm długi, dwa paski mocnego materiału o wymiarach 5 x 30 cm.

Oparcie krzesła obciągamy szeroką gumą, którą zszywamy, pozostawiając wolne 17cm. Tę wolną część przyszywamy z kolei tak, by tworzyła "kieszę", którą wykorzystamy do wkładania dekoracji czy rekwizytów umocowanych na patyczkach. "Kieszę" tę

należy podzielić pionowymi szwami w celu umożliwienia operowania większą ilością dekoracji lub rekwizytów. "Kieszę" przyszywamy od strony "kulis", natomiast od strony widowni krzesło należy osłonić materiałem, najlepiej jednobarwnym i zabezpieczyć przed obsuwaniem się materiału w czasie gry! "Krzesłowa" scenka powinna być oświetlona np. lampą stołową i zaciemnieniu reszty pokoju. To przyczynia się do skupienia uwagi.

Dekoracje i rekwizyty na scenie teatru supełkowego

Rekwizyty i dekoracje w teatrze supełkowym mają znaczenie symboliczne. Z. Rusiecka o scenografii teatru supełkowego pisze "... scena, lalki, dekoracje i rekwizyty supełkowych przedstawień wymagają przemyślenia. Głównym zadaniem jest stworzenie

Rys.15.

Plastycznego wyrazu dla widowiska. Mając gotowe lalki supełkowe i przygotowaną dla nich scenę, należy ustalić jakie rekwizyty i ewentualne dekoracje będą potrzebne. Dekoracje mogą być jednopłaszczyznowe z kijkami do ich umococowania w przegródkach gumowej "kieszzeni".

Jeśli na scenie ma stać dom, to wycinamy go z tektury, malujemy i osadzamy w gumowej "kieszzeni". Jeśli ma być las, to zamiast ogromnej ilości drzew, wystarczą dwa lub trzy drzewa, ale tak rozmieszczone i tak pełne treści w rysunku, aby miały "prawo" reprezentować cały las. Ogród pokażemy przy pomocy kwitnącego drzewa lub kwiatu, patrz Rys.15.

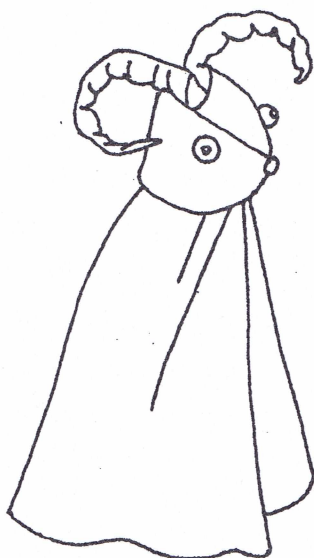
Repertuar dla teatru supełkowego

Lalki supełkowe mogą być dowcipną ilustracją dialogów i krótkich obrazków scenicznych. Supełkowe scenki powinny być krótkie, łatwe i proste. Daje to możliwość dobrego opracowania i opanowania tekstu. Przykładem niech będzie niżej załączona propozycja.

Maria Kownacka

Kózka i wilk

Występują: Koza, kózka Bebe, Wilk

KOZA

Pilnuj, córuś, naszej chatki!

BEBE

Beee! Ja zawsze słucham matki.

KOZA

Za godzinę powrócę z miasta,
kupię tam miotłę, kukielkę ciasta.

BEBE

Wracaj, mamusiu, za pół godziny,
dla Bebe przynieś pęk koniczyny.

KOZA

Kozia chałupka pod lasem stoi,
nie puść nikogo, bo tu wilk broi.

BEBE

Nie martw się, matuś, dzieci pomogą
i nie puścimy tutaj nikogo.

KOZA

Nic złego ci się, córuś, nie stanie.
Pa! Do widzenia, moje kochanie!

(wychodzi)

BEBE

Beee!... Żegnaj, mamó, wracaj prędziutko,
będę tu w domu siedzieć cichutko.

(wchodzi do domku, ukazuje się w oknie)

Wezmę książeczkę, będę się uczyć.

(na scenę wchodzi wilk)

Oj, chyba ktoś się pod domkiem włóczy?

WILK

Jestem wilk szary-bury.
Mam kły ostre i pazury. Au! Au! Au!...
(drapie w ścianę domku)

BEBE

Oj, kto drapie po ścianie?

WILK

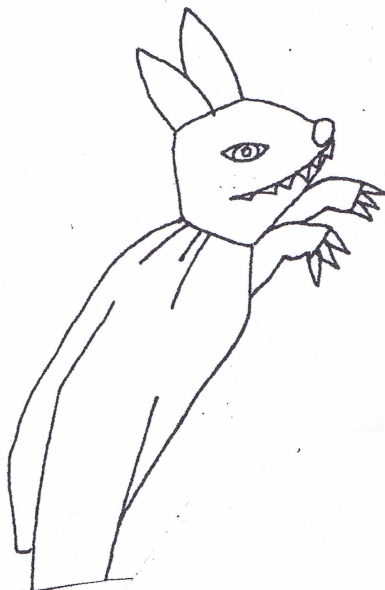
Wpuść mnie, kózko, kochanie!

BEBE

A coś ty za jeden?

WILK

Stary kozioł biedny,
twój rodzony stryjek.
Wpuść mnie — ledwo żyję.
Odwiedzałem twoją babkę.

BEBE

Wpuszczę, ale pokaż łapkę.
Cooo? Takie łapsko! To nie wujek!
Prawda, dzieci, że on oszukuje?
Koziołki przecież mają kopyta,
a tu pazury. Idź precz i kwita!

WILK

Jak by tu kózkę oszukać?
Już wiem, leciutko do drzwi zapukam.

BEBE

Bee, co tam znowu? Kto do drzwi stuka?

WILK

Ja, twoja ciocia, mamusi szukam.

BEBE

Oj, to wilczyisko plecie od rzeczy.
Moja ciotunia cieniutko beczy.
Nic nie pomogą twoje bajeczki,
bo gadasz głosem grubym, jak z beczki. Beee!

WILK

Dzieci, nie pisnę o tym nikomu,
jak by tu kózkę wywołać z domu?
Już wiem. Już teraz otworzyć musi,
kiedy usłyszysz głos swej mamusi.
Beee! Beee!...

(stuka do domku)

BEBE

Cóż tam znowu za kołatka?

WILK

To ja, koza, twoja matka...
Otwórz, moje miłe dziecko

BEBE

Czy otworzyć? Za nic w świecie!

WILK

To nie ujdzie ci na sucho!

BEBE

No, dobrze, to pokaż ucho.

WILK

Proszę bardzo, zobacz sama.

BEBE

I to ma być moja mama?
Mamusia ma białe ucho.

WILK

Otwórz zaraz, ty kozucho!
(dobija się)

BEBE

A właśnie, że nie otworzę!
(wilk wyje)

KOZA

A ty wilku, ty potworze!
Czekaj, miotłą ci przyłożę!
(bije wilka)

KOZA

Auuu! Auuuu! Auuuuuu!...
A masz! A masz! Po grzbiecie!
A nie włócz się po świecie!
(wilk ucieka)

BEBE

O, moja matusiu, to szczęśliwa chwilka,
kiedyśmy od domu odpędziły wilka.
A teraz na pożegnanie
zatańczymy kozi taniec.
(muzyka, kózki tańczą)

Bibliografia

J. Awgulowa, W. Świętek "Inscenizacje w klasach I - IV"

Wyd. Szkolne i Pedagogiczne Warszawa 1974

Maria Kownacka "Teatrzyk supełków" Nasza księgarnia Warszawa 1970

K. Łubkowska, I. Zgrychowa "Zrobimy to sami" Wyd. Szkolne i Pedagog. W-wa 1979

Jerzy Rechowiak "Suplek" Wyd. "POLUNIMA" Łódź 1997

"Teatr ludowy" miesięcznik nr 1 - 2 / 1963

